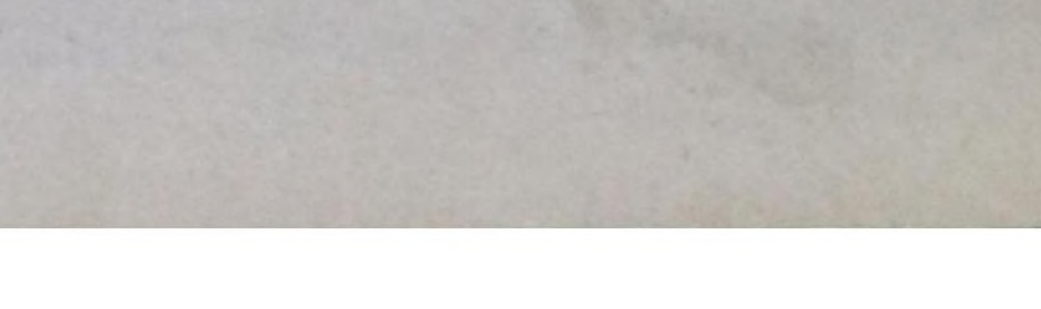

A black and white aerial photograph showing a column of military tanks or armored vehicles moving across a field. The vehicles are arranged in a line, moving from the bottom left towards the top right. The terrain is marked with diagonal lines, possibly from plowing or previous vehicle tracks. The image is grainy and has a historical, somewhat faded appearance.

В. ДАВЫДОВУНУ фотозу.
(СЭТА-ның фотохроникасы).

Кызыл хоорайның улусчу контроль комитединде

Абаканвын тэрэг хүлээп адыр пунтуузынлан болгаш Минусяскийын тэрэг

нда байдалды маңаа чижек
рупа сөөктөн 56 автомашы-
59,5 хуузу өл-чаыстан үрө-
сөөн, шыгыг-биле хандырган
чурум ёзугаар алырга, өдө-
дир. Чүгө ол чингелдеге ха-
рар.

ны ёзуугар алдыга, урелген
ны херек кырында илерет-
олгаш КТАК-нын харыс-сал-
буруулуг кижилерден төлет-

комитетиниң чаа болган ху-
тулуғезиниң үеинде продук-
тымздың транспорт-ажылгад
комитеди шыгын сагын-

анизацияларының болдурган
кызылдың сайгарылга база-
болдурбазын оң директору

чоннуң бузурелин эди
партийкин ындыг даалгалар
күүседиң чоруу кижи шы
ла бир аалдан өскөзінч
руп, чонну организастап,
ылбыр ажылын кылып ч
вэйн канчаар.

Малчыннарның аалдары
даа, ховуда механизаторлар
даа баргаш, хоочун комму
кижилер-биле эптиг, ээ

чуугаларын, айыл-херен-
алыс утаазычыне сиңиҗер,
чангаш кижилериниң мурдун
турар сорулгаларның чуу-
зын оларга билиндирип,
эвес берге болза, оларга а
сүмези-ийе дузалап шыдаар.

Эш Ондар малчынын аар
рынга, суурда бажынырага
ауда сичгенчеге чорда
укуршашладышы. Нааян
баарга, чон ону долга
казар, бөсөдэзин, чагынын
чозыгейлиҗ дыңнаар, ботт
нын санал-оалнын чууга
бергилээр болду. Хаимы
Шырапович сабырнын,
хазтун айыл-херезиниң
бүрүдү байдалын эки би
беткейиниң ачылган

олжанды, бул
лаптан турган кижилеринин
тырыштарын четче харыс
арга-сумени берип-даа
даар.

Коммунист Ондарнын да
йында совхоз директору
Лавриненко-биле чугаала
берген биле. Ол кезек бодак
— Шынал-ла Хамыя
Шырапович совхозтун, уу-
гы салбырынч ажил-ла-
дзінде, амыр-дыткан-ла
вас кижи. Изги чутку-
чаагы сепкилдиг кижи.
да коммунисттер турган ч
ажыл-агыш кий боор-ду. С
га даанып-даа турар бил
чугаалады.

4. САЛЧ

Оларнын
догод болган
догод тур-
сын. Сама-
н-Чыраа
ык класс

Школа амыдыралы

решенин ээлаеменири
жаан пайдаян баяр та
рылгалаар хөй. Орус дил б
кылаашкылыкка боттуг
чээнгэй салгыры копчуг ч
ла. Орус дылга уругулар
практиктан балдыгерины
наарымдар айтыргыны раб
оюн методика кабинети, т
тур шокалар удууртуг
бир янзы көөр болза а
Орус дил бакшылаашкы
удегени-биле шыгарыны
хемчегтери — чаа өөред
чалынып баштайгы ху
ринден болзаа чогуур. Бо
лазы-биле класттан даши
ажымдарын калбаа-биле
ажаа, келгиле? Орус

Чээ өөрсдийг чыг-бы- кады районун башкисы өөрсөдлөг-кижээндилгө ай- лыг хариынсалтны бөдлө- уурталга бийик билэгтгэ- бэр дээш бүгү жүжүм сал- аймакдаар соргалтыг.

В. АНДРЕЕВ

ни башкалар түрүр. Ол хой тарыи бооздар текник дортук чылда ажилдап, арга-дуржулаган улаткан. Б кыстын ажилдап турар ороолонин ишти ары-сиагы, дыр олак каан, пунктууну ажилдаар хуш чуруму бу кадарчыларынын келтир эолчегерлерин графиги улг биенэш хавада аксан. Бу бүтү комсомолчу кыстын ажилга манаан, онаалашкан ажилынга бердингенин хере түрүр.

Ажылдын баштайты 3 хувунде 525 баш хойну тарыи азаткан. Пунктуда 60 баш копкарын агуч ажаап, хайла түрүр. Оларын чегмерер айгы-чеми четтир.

Пунктуда 60 чылын 2 муң баш ажыг хойну тарыи дыр. Тарылар хойларын кодалшырын пункт чамында шуладын холдуруп алган. Хой тарыи бооздарын сен 20-де доозар.

С. СОТН

А. ДАРЖАА

Чаартылганың эртенинде

Даржанын чечкенде эмгекке эскер-эрес ар олдуруп-тарга, оозу хая-ташты кангырап, кара чери сиртталдыр халып-шуралып, анын окуту-гузе дымдап-дымдап, мөңү-дөңгөн нымдагы мөңү-мөң, черини агычче үнгөп, шуу-лап, чечил-биле кызы ортаны дег, сөмкө бооганын чели са-гындар сөсигип белик сирти-луг армалы өрүндөн он-даш барган антилопа сүрөш, «менден тайлап кайнаар ба-рып, бо кутугур» дөң, таваар чүтүрүп ортаны-даа дег, эр-теги аалым-сарала хун тап-бизде белик, март эргенин шаараш ак туманын өттүр хөлбенилер худумурун, шим-шиш кожагардарын, сүтү-сүтүр халаларын, чидил-чидил ырыларын чырышы тур-ган. О, бо черини намын чү-дө хун билер, мичала-даа ол ыттыр бөйтүс эес аап! Азы-раа мачын караакан мачын дег, хун тиг чок көк төргү өттүр эргенин-не бакылан, сарыг ховуларын, ноган тай-галарын, ичирбө дег, эр-мийр хемерин, анык-шым-рак теке мөңгөн дег белик-бел далагларын хайгаарат бел-ген.

Улут-Артын дагаары ча-раш-ла! Дөө-ла, мырзай! Улут-Хемини эринге кири чаттыган калбак шынаадын өрү алып, шала этпектедир, болап-болап олдурага — кесер-тен эй тырткан аят ормасы дег, чоорту белик эсеп кел-ген сыны, оң ол-бо тайла-рында баткан буттарын, кыр-даларын көргө, сагышка канлыг чүрүмд, канлыг деп-пелте кербезил чок, канлыг-да бир, тоол шалын амитаны чооргаз эгилп туруп алгаш, үлөп келген ачы-төлүн эр-тедип, берге орутун соонда четтелешип келин дөң манан ап, чок болза ам эртер чери шаптаразанын эвесеп дөң, канчаар эртерин чыгып кел-гөп көрүп алынар деп кү-дөп, күчүлүг мага-бодун көр-гөп турган-даа дег... Үр-тенин аямы, үзүк чок хат-тарын аямыла Улут-Ар-тын, даш, хая, кожагар бү-түндө илген. Мында кырларын чидил-чидил, хире били-зе, ой-тиртер ханы-ханы, кожа-гар сүтүр-сүтүр, кара-кара халаларын бир-ле хуулазын амытан чигирлештир орун каан дег, билинери дээр-шаар кожага берген тургулаар.

Улут-Артын ажал оруткан уш кырлан куду алып, эмек кара хая эртенден баткан сөөкенин өзенин алты бер-ген черинде, таптыг-ла аал-кандыга өйкөн каан чүе кы-каш ак чога шитинде улуг ак өг дөстүр. Эртенки-не, март-

Бергейн АБУУХУЛАН,
моол шугучу

ЧЫРЫК БИЛЕ ЧЫЛЫГ

Оода-ла дөрт олдуру-даа аялалып-дыр-Ора ховдун. Чалап калган. Орта чөөр бе... Мага-бөттү уйгу шалаа каапкан барган. Барын долу таапкандан-даа чүе артаган. Шылал-могаан арым-бажым сергенин дөң, Сырын килер козгозенин ажа солтум. Кичээлге чок, кандай шимзон, даакым-биле Хирлээни койзууткан кирип болдум. Хөлүгүр дөң, шийипкен дег, карандыг дег, Хөөкүй көртөш, шимзон кылып берип-тир од. Хейде дүңбей сөйтө өттүр көрп алган. Кээрзенин дөң: «Өршөп көр!» деп чугааландым. Оңгуз-чигил дүңдөткөсө, артка-сынга Орук изеп, кайрапкан болум беши, Ылай куйту сооткан канчап чарып аарын. Ылкыдырым эдер аяны тилпес болдум. Хөөкүй-ле кут, кутуун толуг, кеңип чарган. Хөлчөк соок-тур, кайнаар бардык, бора өңүгү? Чырык изир... Мээң аягым будукта дөң Сырбат дөңсө, өскөтө шыкпаш, алауру дө! Биче шамалың отчугажи сөткенин Билингир-ле, үр-ле чыдыр, чыдыр боор. Хоргалдыр чырык тура, чылым бар деп. Хоулуң бо кучу беши билдиккен боор. Хуулазым соок сөң келди, пургуру туру. Кутуун толуг, өршөп-ле көр, буруу менде... Мен-даа сонган ам доран хаан алып. Бөр катан ужуң келсеп, чытыгын ая!

Очулдуран
Салт МОДУРГА,
№ 3 «Могол» деп
сөттүлдөс олдурурга.

ОДЕССА. Култураның болгаш дымтанылганың «Победа» паркинда Болгария Улус Ресубликаны мапшы туу-чуларының делегациясы ачкытырган. Ол делегация «Болгарияны «Машиниспорт» болган «Антимисек» дөң даш-тыкы сазымын куруне бугурагелери орташкылаан. Чүүл-бүрү дөңсөк, чөлдүр болган мич чаалар ста-пиктер, дөңсөк-сөлдөрдө, автомобильдер, мотоцик-лдер, мопедтер, калат-терселер, эскер болган газ-биле чөм ха-йыларын херекселер ол делегация бар.

ЧУРУКТА: делегация.

П. Пакленков фотоу.
(СЭТА ның фотохроникасы).

ЭРГИМ, НОМЧУКЧУЛАР!

1972 чылдың парлалга чагыдылгасы чорун тур солунну «ЧАГЫДЫП АЛЫҢАР!

ЧАГЫДЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ:
чылда — 6 рубль,
алды айда — 3 рубль,
үш айда — 1 рубль 50 көп.

ЭЦ КҮШТҮГ КИЖИНИҢ СӨЗҮ

ССРЭ уластарының бешки чайгы спартакиадада бөд спортчу чедипкинери дөң база делегей маргыла-ларыга чедипкинери кил-рикени дөң болуг спорт-сменер орденер болган ме-далдар-биле шаптанган. Ол дугайында медия дымнап ба-ри билек-ле. СЭТА-ның кор-респондентин Ю. Хромов чер-сиринде он чөңе дөң кил-рикени дөң дөң талла-биле делегей болган Европа тем-пиону. Күш-ажалын Кызыл Тук орден-биле шаптанган Василий Алексеев-биле жу-рамыр дөң Подольский хашкал. (Ында Алексеев «Трутуң» спортчу баазамы-

да ССРЭ-нин шилдик ко-мандасында штири-биле ка-ды сентябрь 18-те Перта эгелээр 1971 чылдык делегей маргылазынга киржир дөң соолуг белекелдерин кылап турар).

Байыр чедиргендер дөң, четтирлүй Мээң аар ат-тектик сазыпкылаанын кечер белин-биле үлөзөп радио дашкылыр дымнап, дыка-ла өрөөн мен! — деп, Ва-силь Алексеев чугаалаан.

Шаптал дөң, спортчу хө-жүдери дөң, бистере — спортсменерге таарымчалыг байдалды тургузганы дөң Коммунист партияга болган Совет сазакка өөрүп четти-ришкенин сөзү илердир болу-мда, мөң-биле кызыл шаптанган элдериниң са-гыс-сеткини илердирине бугуруор мен.

Эң малайы «Күш-ажалык эрес-малдыр чорук дөң» ме-дал-биле шаптанган ко-манда талла-биле элтерин — Давид Ригрт болган Юрий Кокин дөң дыка өөрүп тур мен. Ригрт — мээң-биле чай-

гыс чер чурттуг, ол бугу-ла кыж болган кайгамчыкты спортсмен чүе. А Кокин ССРЭ уластарының спар-такиадазын чемпионуну ме-далын тилеп алган, бисти дөңи магалаткан болгой. Ол анык-даа болза, дыка дугурагалыг шатангет.

Перта болуг маргылаага Тороң чурттуг шапталдарыга ажал-херекч саз-биле ха-рымыларын кызыр бис деп Алексеев чугаалаан.

Бодума хамараштыр чүе чугаалаар сен дээр бол-за бистин дөң, катерори-мистин «хун айтырылган» чаа түнел 650 килограмм тургу турар-деп, делегей чемпионун уламчылаан. Ын-дык түнел чайлыг шыкпаш, мичанган ону чедип алыр дөң орадажыр мен. А 1972 чылдык олимпиададагы ою-лаа артык дөң көдүренине белең турар херек.

Белик мергендиги атлет-төң белекелди нарын болган хой талаларыг, оңа хевир-лөң. Чемпион кыж бугу-ле тускай «чакыттарлыг» боор чүе болгой, олар менде база бар. Ынчалла-даа чангыс ния-ти дүрүм бар — хун-бүрүң, кызымак күш-ажалы чөк-ла чүү-даа чедип албас сен. Чакым белекелдер үзүндө иштин-биле 30 тонна чедир кыдыр-лаа ужурга таар-жыр. Ол кыж чили атлет-тер-да, сугаа иштер-да, хемчилер болган фото-аль-пистер-даа ону дудал чөк санирны база алап болулар. Ынчалла-даа бистер, совет спортсменер, делегейн ста-дионарыга боттарымын Ала-чуртувусту адалармыр дөң күжүвусту харамнамак бис.

Алар-сугагы чемпионуну мича дөң эстери оң тур-гускал рекордтары шыкпаш кычалар аар шыкпаш кылдыр чангыланган.

Редакторун ораакчымы Б. Н. КАРАШАП.

ТЕЛЕВИДИЕ

СЕНТЯБРЬ 5-ТЕ МОСКВАДАН
11.55 — Дамчылыглар программасы, 12.00 — Соолуг мед-аер, 12.05 — Шоколадтарга, «Будильник», 12.35 — «Бөгү ССРЭ-нин нефть болган газ улетирүүнү ажалдакчылары-ның Бүгү-ажала хун», 13.05 — Нефть болган газ улетирүү-дүң ажалдакчыларының чангыс «аулар кооперт», 13.35 — «Күн сүд», Москвадан ойнаарктар театрының шилек, 14.45 — «Кино аян-чорунуларын кутуе», 15.45 — Соолуг ме-дальер, 15.50 — «Каштан уруу», 19.00 чечен фильм.

МОСКВАДАН
19.00 — «Шахматово-Блок», Телеочер, 19.30 — «Ол-да кайгамчык спорт», Документалдык телефильмин бирги үн-дүрүткөс, 20.50 — 21.00 — «Апача», 21.00 — «Омск хоорала П. И. Баранов агтыг «Сибирьге» дөң худустун ири болган газ-цы ансамблин кооперт, 21.30 — Соолуг медальер, 21.35 — «Нортуку», Д. Чезанни романындагы тегелеш «Хер-чи болбас», Ильян кезе, 23.00 — 23.30 — «Уе», Информасты программа.

СЕНТЯБРЬ 6-ДА КЫЗЫЛДАН
19.00 — Телемедальер (тыла дыла), 19.20 — Уруугарга, Дир чуруттарын фильм, 19.40 — «Анык ленинчилер», Дам-чылыга, 20.15 — «Шуутуу билан алыскал тур мен», Кыш-журна, 20.25 — «Бистик планетасы», Дамчылыга, 20.55 — Телемедальер (орус дыла), 21.05 — Чаралдар, рекламалар, 21.10 — 22.50 — «Эн мед, Беата», Урун-чечен фильм.

Кинотеатрларга

СЕНТЯБРЬ 5-ТЕ
«НАЙРАЛ»: «Эрес дидим беш кыж» 10.00, 11.45, «Черел чүе» 13.30, 15.25, 17.20, 19.15, 21.10 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Канчан эр киж болуру» 10.00, 11.35, «Сол-дат дугайында шугула» 13.30, 15.00, 16.50, «Хоорай ром-аны» 18.40, 20.30 шактарда.
«НИОНЕР»: Уруугарга дигир чуруттар 9.00, 10.20, «Тайга чүе мичталыг тургалы» 11.40, «Часкыларның ижөөн-дө» 13.30, 15.30, 17.20, 19.10, 21.00 шактарда.
«ВОСТОК»: Кичи чылдык 13.00, «Дангыянын албаты» 14.30, 16.20, 18.10, «Элөөн намызлар» (1 болган 2-ги ки-волар) 20.00 шактарда.
«ТАЙГА КИНОТЕАТР»: «Бичи эштикте» 13.00, 15.00, 19.00, «Уч-чок болган мичталы» 17.00, 21.00 шактарда.
«СОВЕТ ТЫВАНЫН 10 ЧЫЛЫ» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Буги чаа көрүтүргө» 18.00, «Апача аас-кеңеш» 18.30, 20.30 шактарда.
«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Орталык хол» 12.00, 18.30, «Шантескларын кыдып» 20.30 шактарда.

СЕНТЯБРЬ 6-ДА
«НАЙРАЛ»: «Элөө» 10.00, 11.55, 13.50, 15.45, 17.40, 19.35, 21.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Часкыларның ижөөн» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«НИОНЕР»: «Дыңал, там, там» 9.20, 11.10, «Авалдылдер суг дүңдө» 13.40, 15.30, «Черел чүе» 17.20, 19.10, 21.00 шактарда.
«ВОСТОК»: «Солдат дугайында шугула» 15.00, 16.40 ша-ктарда.
«ТАЙГА КИНОТЕАТР»: «Дангыянын албаты» 18.20, 20.20 шактарда.
«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Бичи эштикте» 18.30, 20.30 шактарда.
«СОВЕТ ТЫВАНЫН 10 ЧЫЛЫ» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Буги чаа көрүтүргө» 18.30, 20.30 шактарда.
«КОМПЛЕКТИК ЭКСПЕДИЦИОН» КУЛЬТУРА БАЖЫ-НЫ: «Мээң сөөлүг танго» 18.30, 20.30 шактарда.

БО СОЛУННАРНЫ ЧАГЫДЫП АЛЫҢАР

«СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ ИНДУСТРИЯ»
СЭМП ТН-ның «Социалистическая индустрия» деп солуну 1969 чыл-дың июль айдан бээр үнүп эгелзеп болгон, бо кыска хуусаа дугузуун-да хөй-хөй номчукчуларын ол бөдүнчө хаара тууду шыааан.
Назым хоорайда инженер эш Бойкудистовтун ол солун дугайында бижнаны болза: «Социалистическая индустрия» солуну ий чыл улаш-тыр чагыдып ап, номчуп калдым. Номер буруун четкилени маан, ону улуг сонуургал-биле номчуур-дур мен». Оон ыңай Липецкие партия амылданчызы эш Голошапов: «Агитаторга болгаш политинформаторга ду-саламчы кылдыр ундуруп турар чүүлдерин чогуур үзүндө болгаш бистик заводтун пропагандисч отрядын чаа-чаа билгилер-биле чөсөглөп турар-дыр. Агитаторларның болгаш политинформаторларның арга-дуржул-газын үргүлчү чырыдарын күзээр-дир бис» — деп, ол бижин. Бо дээрге чүгө ий чага-дыр. Ындыг утгалыг чагаалар номчукчулардан ук ре-дакцияга хөй-биле кээп турар.

«Социалистическая индустрияны» бирги арыныга «Номчукча сөс», «Сесту бердвис» деп рубрикаларын чаа-биле амылчы чоннарның каму-нист ижилиздигенин, эртем-техниканы, улутур бугурулгенин чугула айтырыларын талла-биле журналистерин болгаш номчукчу-ларын чүүлдерин, санал-бодалдарын доктаамал чырыдып турар. Ол ыш-ш эртем-техниканы чедипкинерин бугурулгеге келтередир, бугу-рулгени эргелеп башкаларынын системазын сайгарагымдар, бугурул-гени амылгы чорун бөдир дугайында амыл-агы удуруткучулары-нын, эртемденнерин, инженер-техниктиг амылданчыларын чүүлдерин солунга парлаар.

Ол солун — силерниң амылчыга сүмелени, дузалакчы. Ылаңгы хөстүг шакта дөрткү арындам дыка солун материалдарын сонуургал ном-

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯЗЫНЫҢ СОЛУНУ
«Советская Россия» солуун 1956 чылдың июль 1-ден бээр үнүп эг-лээ. Россия дөңм, оң черинде кыж-бүрү нациянын улустары амы-дукка өг-бүлө бооп чурттал, амылап турар. Ынчангаш бистик Россия Федерациязының амылчы чоннарның тургузучу күш-ажалынын, оларның күш-ажалы мөдөдир чорунуң дугайында, чаа-чаа туудулар дугайында материалдарын оң арыназында доктаамал номчуп болур си-лер.

Бистик улугуус СЭМП-ниң XXIV съездинин төвүлүг шитпирле-рин амыдыралга боттандыр дөңсө нажыгдан артык улуг намызды-кун-биле амылдан турар. Ол нөдүрүлүшкүнүң дугайын болгаш экономи-канын, культураның база эртем-техниканы чугула айтырыларын ол со-лун моон сонгаар-даа парлаар. Ханы анализит чүүлдерин, очертерин, чурумалдарын, расказтарын унаурер.

Төсү беш чылда чоннуң амыдыралынын чаагай чоруг болгаш куль-турал дөңмөчү улам-на бөдир. Налбак хөргөлдин баранарын бугуруп үндүрер бугурулгелерин канчаар амылдан турарын ук солунга доктаа-мал чырыдар, ол ышак чер-чер Советтериниң амыл-чорудугазын, олар-нын амылчыны арга-хевирлерин үргүлчү бижип турар.

Ол солунуң бир кол темазы — ижикиң дыштанылгасы болгаш ка-ды. Хөстүг шакты канчаар чөп эрттире экил? Ол айтырыгны эчилер-нин, эскурсоветтарын, туризм талла-биле инструкторларын, дуржул-галыг тренерлерин чүүлдерин харылап бээр.

Ук солуннары өйүндө чагыдып алырынче даламжыр.

И. КРАВЧЕНКО.

ОН ХУУЛУГ МАННА КАДЫК
Ону кылдыра сүтү, сугуң кылдыр-даа еткен ортузаның ажалы саклыма куткаш оңес манна келди уруш чартык-ыш хайыдырлар, оңе дөң-тү, чигирли сиропу нежээ, 2-3 минута сиропу турар. Оң соонда аңаа сиева ууун са-галы элдири булар.

Манна келди 20 г, сиева ууу 5 г, сүт 200 г, сүз 50 г, чигир-ли сироп 10 г, дүс 3 г болур жуура.

ПРОЕ
Суга эки чүе, аялп каан жоркосту чигирли сироп-би-де кады чартык шак иштинде саклыма хайыдырлар, оңе дөң-тү сүтү, дөңсө нежээ ийи-минута хайыдырлар. Белең-пореже сиева ууун сагалы, ону элдири булар.

Морков 200 г, сиева ууу 5 г, сүт 50 г, чигирли сироп 5 г, дүс 3 г болур жуура.

РЕСПУБЛИКАНЫ САМТАН ЧЫРЫДЫП БАЖЫНЫ.